

3. Ахундов М. Ф. Сочинения : в 3-х томах. – Т. II / М. Ф. Ахундов. – Баку : “Элм”, 1988. – С. 256 (на азербайджанском языке).
4. Ахундов М. Ф. Сочинения : в 3-х томах. – Т. II / М. Ф. Ахундов. – Баку : “Элм”, 1961. – С. 289 (на азербайджанском языке)
5. Ахундов М. Ф. Сочинения : в 3-х томах. – Т. III / М. Ф. Ахундов. – Баку : “Элм”, 1988. – 185 с. (на азербайджанском языке).
6. Касум-заде Ф. История азербайджанской литературы в XIX веке / Ф. Касум-заде. – Баку : Маариф, 1974. – 358 с. (на азербайджанском языке).
7. Акпинар Явуз. Энциклопедическая личность / Акпинар Явуз // Азербайджан. – 1982. – № 10. – С. 17-24 (на азербайджанском языке).
8. Гаджар М. Несколько воспоминаний о жизни М. Ф. Ахундова / М. Гаджар. – РАФ. – Архив № 2, инв. 494. (на азербайджанском языке).
9. Тазкирейи-Зияи. РАФ, D-269 (8135, II с.81)
10. Агаджани Т. Х. Роль игры в психическом развитии детей (по материалам города Тегерана) / Т. Х. Агаджани // Вектор науки Тольяттинского Государственного Университета, серия педагогика и психология. – № 3. – 2010. – С. 15-20.

АСЛАНЛИ М. І. М. Ф. Ахундов про здоров'я людини.

М. Ф. Ахундов здійснив вагомий внесок у розвиток суспільно-політичної, філософської та художньої думки Азербайджану в XIX столітті. У його творчості і широкій просвітницькій діяльності, поряд з іншими прогресивними ідеями про майбутнє народу, найважливіше місце займають і питання фізичної культури та здоров'я.

Ключові слова: М. Ф. Ахундов, азербайджанська література, здоров'я людини, педагогіка.

ASLANLY M. I. M. F. Akhundov about human health.

M. F. Akhundov played a prominent role in the development of socio-political, philosophical and artistic thought in Azerbaijan in XIX century. In his work, and the general education activities, along with other progressive ideas about the future of the people, and the most important place is occupied by issues of physical culture and health.

Keywords: M. F. Akhundov, Azerbaijani literature, health, education.

УДК 37.035.6

**Балим О. І.
НБК № 167 м. Київ**

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті на основі вивчення джерельної літератури та наукових праць, розкривається один із методів формування навчальної компетентності учнів у початкових класах під час вивчення курсу “Навчання грамоти”, який є складовою частиною базового компоненту Державного стандарту початкової загальної освіти. Досліджено поняття “компетентність”, “компетенція” та педагогічний досвід використання казки та ігор у початковій школі. Всі ці методи можуть бути використані в початкових класах при формуванні навчальної компетентності учнів.

Ключові слова: компетентність, компетенція, педагогічний досвід, педагогічна діяльність, гуманізація освіти.

Вирішення нових завдань, які поставлені перед системою освіти України, процесами державотворення, суттєвими змінами у суспільному, економічному та політичному житті країни, залежить від перебудови, оновлення, гуманізації й демократизації взаємин всіх учасників педагогічного процесу.

Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 року № 462 Державний стандарт початкової загальної освіти відкриває новий етап становлення освіти в усіх типах загальноосвітніх навчальних закладів.

Зміст затвердженого стандарту орієнтовано на розвиток особистості учня початкових класів, його психологічний комфорт. Варто відзначити, що значна увага приділяється подоланню консерватизму у навчально-виховній роботі, активному впровадженню інноваційних та здоров'язберігаючих технологій.

Всі складові Державного стандарту початкової загальної освіти орієнтовані на формування ключових компетентностей учнів початкових класів:

- навчальної;
- загальнокультурної;
- громадянської;
- здоров'язбережувальної;
- інформаційно-комунікаційної;
- соціальної [4, с. 2].

Досліджуючи проблему компетенції та компетентності у галузі освіти і виховання школярів, слід зауважити, що в наукових колах України про цю проблему почали говорити після 27-30 березня 1996 року, коли в Берні відбувся симпозіум у рамках проекту “Середня освіта для Європи”, на якому зазначалось: “Якщо ми хочемо дати молодому поколінню шанс на успіх, то важливо точно визначити основні знання, фундаментальні компетенції, якими повинні володіти учні, щоб підготуватись до самостійного життя або до отримання вищої освіти” [7, с. 30].

Вчені, які досліджували поняття “компетенції” в галузі освіти (С. П. Бондар, В. А. Кальней, Дж. Равен, І. Тараненко, М. О. Холодна, С. Е. Шишков), не зводять поняття компетенції ні до умінь, ні до знань, ні до навичок. Автори розглядають її як можливість встановлення зв'язку між знаннями, навичками та ситуацією, тобто вміння знайти шляхи оптимального вирішення проблеми. Ця група вчених визначає компетенцію як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, які набуті завдяки навчанню [7].

У Державному стандарті початкової загальної освіти компетенція визначається як суспільно значущий рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини [1].

Ми ж будемо розуміти компетенцію як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), які задаються щодо визначеного кола предметів та процесів, необхідних, щоб якісно і продуктивно діяти стосовно них (А. В. Хуторський) [6, с. 60].

Звертаючись до поняття “компетентність”, зауважимо, що англійський вчений Дж. Равен формулює таке визначення: “Компетентність – це специфічна здатність, яка необхідна для ефективного виконання конкретної дії в певній галузі і яка включає вузькоспеціальні уміння, способи мислення, а також відповідальність за свої дії” [6, с. 6].

Компетентність як спеціально структурований комплекс якостей особистості, що дає можливість ефективно брати участь у різних життєвих сферах діяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів, подається в Державному стандарті початкової загальної освіти [1].

У свою чергу А. В. Хуторський стверджує, що компетентність – це володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає її особисте відношення до неї та предмету діяльності [6, с. 60]. Аналогічний зміст розуміємо у цій категорії і ми.

Отже, компетенція – це норма знань, а компетентність – мінімальний досвід стосовно діяльності в заданій сфері.

Таким чином, формуючи зазначені в Державному стандарті початкової загальної освіти компетентності, початкова школа має надати дитині не стільки певний обсяг знань та вмінь, а більшою мірою навчити вільно оперувати ними у життєвих ситуаціях.

Переступаючи поріг школи, маленькі першокласники стикаються з чималою кількістю психологічних проблем. Тому вчителям початкових класів варто взяти до уваги слова видатного педагога В. О. Сухомлинського: “Школа не повинна вносити різкого перелому в життя дитини. Нехай, ставши учнем, дитина продовжує робити сьогодні те, що робила вчора. Нехай нове з'являється в житті поступово й не збентежує лавиною переживань” [4, с. 3].

Враховуючи, що у дошкільному віці в діяльності та житті дитини переважає казка та гра, вважаємо доцільним перенести їх і у навчальний процес початкової ланки освіти у загальноосвітніх навчальних закладах.

Звичайно, ідея використання дидактичної чи лінгвістичної казки, гри не є новою. Ще Василь Олександрович Сухомлинський вважав гуманним щодо дитини використання ігор та казок. У його “Школі радості” дитина пізнавала світ не тільки розумом, а й серцем. Педагог доводив, що казка може стати вірним помічником учителів. Він стверджував: “Без казки, без гри дитина не може жити, без казки навколишній світ перетворюється для неї на гарну, але все-таки намальовану на полотні картину; казка примушує цю картину ожити. Казка – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки й мови. Діти не тільки люблять слухати казку, вони творять її. Це підтверджує

ще раз, що дитина мислить образами". Далі педагог сказав: "Клітини дитячого мозку настільки ніжні, настільки чутливо реагують на об'єкти сприймання, що нормально працювати вони можуть лише за умови, коли об'єктом сприймання, осмислення є образ, що його можна бачити, чути, до якого можна доторкнутися" [3, с. 33-34]. Якщо ж з перших днів навчання дитина сприймає тільки слово, то клітини мозку швидко стомлюються і не справляються з роботою. Разом з тим, великий педагог відзначав, що через казку, фантазію, гру, через неповторну дитячу творчість лежить вірний шлях до серця дитини.

Дослідження В. О. Сухомлинського свідчать про казку як збуджуючу силу в розумовій праці дитини: "Спостерігаючи протягом багатьох років розумову працю учнів початкових класів, я переконався, що в період великого емоційного піднесення думка дитини стає особливо ясною, а запам'ятовування відбувається найінтенсивніше... Думка учня початковий класів невід'ємна від почуттів і переживань. Емоційна насиченість процесу навчання, особливо сприймання навколишнього світу – це вимога, що висувається законами розвитку дитячого мислення" [3, с. 46].

Практика свідчить, що ігри та казки по кроках допомагають розв'язувати чимало дидактичних завдань: вивчення нового матеріалу, повторення і закріплення вивченого, використання знань на практиці (компетентність). Учні краще засвоюють та запам'ятовують навчальний матеріал, якщо він подається у цікавій формі, проходить через позитивні почуття дитини.

З метою закладення ґрунтовної основи навчальної компетентності дитини в букварний період вивчення курсу "Навчання грамоти" нами використовувалась казка, яку ми створювали спільними силами на кожному уроці.

Перш за все дітям було подано початок всієї історії:

"Діти, сьогодні вночі відбувалась цікава історія в нашому класі. До нас завітали будівельники, розмістили на стіні нашого класу маленькі будиночки. Як ви думаєте, для кого вони? Так, за ніч виросло ціле місто, яке розділено на "Співочу галявину" та "Проспект приголосних". А хто буде жити на галявині?..." Під час бесіди діти давали характеристику не тільки будиночкам, а й змальовували будівельників. Також у діалогічній формі відбувається знайомство учнів з поняттям поділу звуків на голосні та приголосні, їх особливості, відмінності. Учні з радістю виголошували букви, які ще не вивчались, проте вони їх знають (позитивний психологічний момент радості від знань).

Вивчення букв відбувалось через своєрідне "оживлення" їх. Перш за все уявляли і створювали колективну казку "Як буква потрапила на "Співочу галявину"". Відбувався повний опис подій. Залучались всі герої, які тільки могли уявити учні. Однак була одна вимога – всі слова повинні містити звук,

який вивчається. Ця діяльність викликала у дітей живий інтерес, бажання висловитися, бути почутим.

Не менш важливим і захоплюючим було обговорення характеру літери. Що вона може любити, а що ні. Який у неї характер, якого вона може бути кольору.

Наступним кроком є поєднання вивченого. Нова буква “йде у гості” до тих, які вже “заселили” свої будиночки. Таким чином утворюються склади. І наостанок буква “заселяється” у власний будинок, у якому дах відповідного кольору: червоний – у голосних, синій – у приголосних. Також біля будиночка кожної літери з’являється зображення звірятка чи рослини, назва яких починається з відповідної букви.

Таке вивчення навчального матеріалу переводить учня з позиції пасивного слухача в активного учасника уроку.

Описаний підхід у вивченні нового матеріалу в букварний період вивчення курсу “Навчання грамоти” повністю відповідає вимогам Державного стандарту початкової загальної освіти, адже:

- спрямований на формування основи навчальної компетентності учня початкової школи, його всебічний розвиток;
- створює позитивний психологічний клімат на уроці, сприяє емоційному розвантаженню дитини;
- зміст уроку не є консервативним, враховуються інноваційні методичні підходи.

Звичайно, питання оновлення змісту освіти у загальноосвітніх навчальних закладах потребує подальшого вивчення, знаходження нових форм та методів формування різноманітних компетентностей особистості учня.

Використана література:

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.mon.gov.ua
2. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах / О. Я. Савченко. – К. : “Магістр – S”, 1997. – 256 с.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. / В. О. Сухомлинський ; редкол. : О. Г. Дзевєрін (голова) та ін. – Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 670 с.
4. Терещук Т. Шляхи впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти / Т. Терещук // Завуч початкової школи. – 2014. – № 6 (42). – С. 2-7.
5. Фесенко Л. І. Українська народна казка як засіб розвитку зв’язного монологічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук / Л. І. Фесенко. – Одеса, 1994. – 183 с.
6. Хуторской А. В. Современная дидактика : учебник для вузов / А. В. Хуторской. – СПб. : Питер., 2001. – 556 с.
7. Шишков С. Е., Кальней В. А. Мониторинг качества образования в школе / С. Е. Шишков, В. А. Кальней. – М., 1999.
8. Шапошнікова І., Балім О. Готовність майбутнього вчителя до впровадження “Державного стандарту початкової загальної освіти як педагогічна проблема”/ І. Шапошнікова, О. Балім // Школа першого ступеня: теорія і практика: збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. – Випуск 4. – Переяслав-Хмельницький, 2002. – С. 158-169.

БАЛЫМ О. И. Формирование учебной компетентности учеников начальной школы.

В статье, на основе изучения литературы и научных работ, раскрывается один из возможных методов формирования учебной компетентности учеников в начальный классы во время изучения курса "Изучение грамоты", который является составляющей частью базового компонента Государственного стандарта начального общего образования. Автор останавливается на изучении категорий "компетентность", "компетенция", изучает опыт использования сказки и игры в начальной школе. Все эти методы могут быть использованы в начальных классах при формировании учебной компетентности ученика.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, педагогический опыт, педагогическая деятельность, гуманизация образования.

BALYM O. I. Setting up of the basic competence of pupils at elementary school.

Based on the studying of the original literature and scientific works, the article "Setting up the basic competence of pupils at elementary school" reveals one of the conceivable methods in developing basic competence of pupils during the course "Making literate", which is an integral part of the basic component of the State standards of the elementary general education. The author focuses on the analyses of the items like "competence", "professional integrity" and takes advantage of the pedagogical experience in implementing fairy tales and games at elementary school. All these methods can be applied to developing basic competence in pupils of elementary schools.

Keywords: competence, professional integrity, pedagogical experience, pedagogical activity, humanitarian education.

УДК 37.013.41

Братанич А. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

**ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ**

У статті проаналізовано особистісно орієнтовані технології в педагогічній освіті. Розглянуто психолого-педагогічні й філософські концепції особистості та її структури, що становлять основу особистісно орієнтованого підходу. Висвітлено основні педагогічні умови процесу особистісно орієнтованого навчання.

Ключові слова: особистісно орієнтовані технології, педагогічна освіта.

Процеси гуманізації та демократизації сучасного суспільства, трансформації у сфері соціалізації людини обумовлюють необхідність удосконалення основних напрямів переходу до гуманістичної парадигми, спрямованої на особистісний розвиток і самореалізацію особистості в культурі і соціумі, одним із шляхів якого є особистісно орієнтовані освітні технології. Необхідність виконання цих вимог постає перед системою